Број 210. У Новом Саду, у петак 23. септембра 1905. Година XL.

„Застава“ из ази сваки дан два пута, а недељом, свецем и д зима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот. а четврт године 7 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засеб шаље: месечно 2 кр. 98 пот на четврт године 8 круна 75 пот. За остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 круне а за стране земље годишње 6 круна.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

(Вечерњи лист.)

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање „Рада“ деоничарског друштва у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јована Т. Чавића,

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Позив на претплату.

1. октобра 1905. године отварамо нову претплату на четврту четврт.

„Застава“ излази два пут дневно, а стаје као и до сад на три месеца 7 круна за све оне, који желе да им се „Застава“ **дневно један пут** поштом шаље — За оне, који желе, да им се лист шаље **два пут дневно** поштом, стаје, **8 круна 75** потура

За Нови Сад стаје „Застава“, кад се два пут дневно шаље лист кући, **8 круна на три месеца**.

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке и молимо све пријатеље листа да нас у овом послу помогну.

Обраћамо нарочито пажњу на **„Заставине“ бројеве од петка, вечерњи и јутарњи број уједно**. Овако проширени народни бројеви доносе расправе о задругарству, привреди, о народном здрављу, о правним поукама и т. д. Ти се бројеви удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје **4 круне годишње** а **на три месеца 1 круна**.

Најлакше се претплаћује поштанском упутницом.

По решењу управе, лист се ником **не сме** давати на вересију

У Новом Саду, септембра 1905.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ.“

Споразум Мађара и немађарских народа.

Има већ доста времена, како је по нашим крајевима почео да душе други ветар. Мало ко узимаше то на ум.

Скоро у свима местима у којима живимо помешани са Мађарима, попустио је полако шовинизам. Она некадања тежња, да нас треба скршити по сваку цену, губила се. А на место тога дошли су сношљивији одношаји. И то је тако полако напредовало.

У Будимпешти нису о томе ни сањали. Мађарске престоничке новине ударише по нами још жешће но пре. Но то није могло да заустави нову струју. Па ко је изазвао ту нову струју? Ко је био апостол тога? Ако тражите човека, нема га. Сваки се и сам изненадио, кад је видео шта се десило.

Има нешто, што зовемо ново време И има нешто о чему велимо: Дошло је само од себе. Но од себе не долази ништа. А и време не долази и не иде. Оно стоји а ми идемо у времену.

Кад о чему мислимо да долази само од себе, то је за то, што не видимо да су то створили људи неким великим напором. Али је неко ипак то створио. Прилике.

Док је у земљи текла борба међу народима, ближила нам се са свију страна пропаст. Па нас је и стигла и то стигла у сваком погледу. А опасност која тек сад зија, тако је страшна да је изазивала згражање. У таком часу тражи сваки и нехотице наслона. Гледа око себе и пита: Зар и тај да ми буде непријатељ, зар и тај?

Видело се, да овако дуго не може. То је почело да изазива преокрет. Полако, неприметно зближавали су се они, који беху најближи управ једно до друго. Они који су нам даље, живе сами за себе ти треба да дођу тек после.

Било је природно, да је зближавање долазило прво у општинским питањима. По општинским већницама духнуо је први ветар. Узимамо примера ради Нови Сад, јер се у Новом Саду најјаче показала та струја, тамо, где је некад била најјача борба

Било је још пре више година, кад је новосадско варошко представништво у коме нису Срби у већини, једногласно решило, да се једној улици даде име: „Змајева улица.“ А после је то представништво скоро једногласно решило, да се нашем народном позоришту даде припомоћ.

По овоме, а и по многом другом, могло се опазити ново време. То само онај није видео, ко је слеп, то само овај није осећао, ко нема ни мрве политичка осећаја.

Тада је дошло оно, што се показало на опроштајној вечери поп Божиној. И дошао је једнодушан закључак варошког представништва, у ствари пореза. Тада је др. Тодор Гавански предложио онај додатак, којим се осуђује данашња влада што жели да угони Мађаре у племенску борбу са народностима. И изражава се жеља, да се реши народносно питање у справедљивом и братском духу.

За тим је дошла јучерања седница новосадског представништва Чланови удружене мађарске опозиције изнели су предлог, којим изричу поверење вођама удружене мађарске опозиције. Али у том предлогу уједно моле своје вође, да раде на томе, да дође до споразума и измирења са народностима како би могли заједнички стати на бранич угарског устава.

Кад странке желе да искажу својим вођама поверење, то је са њихове стране природно Али усред тог поверења има и молба, да се те вође сете оног на шта не полажу велику важност, нека се сете измирења са „народностима.“ Ми морамо признати, да је ово лепа појава.

Но поред свега тога Срби нису могли да гласају за тај предлог. Константин Брадваровић је прочитао изјаву Срба зашто не могу да гласају. Са радошћу узимају на знање овај део предлога Арпада Бале и другова, у којем траже, да удружена мађарска опозиција поради, да се што пре изведе споразум са народностима. Но оном предлогу је главни смер да изрази поверење вођама удружене опозиције. А то поверење ми Срби не можемо да им изречемо нарочито због њихова данашња држања у народносном питању, као и у питању општег тајног гласања, на које они тек ће не пристају једино из народносних разлога. — Но да се не би српско држање тумачило тако, као да Срби помажу данашњу владавину, то се Срби уздржавају од гласања.

Држање Срба беше у овом питању сасвим исправно. Нису дали поверење вођама мађарске опозиције, а нису учинили корак, који би се могао тумачити као путуцијство данашњој влади. Овај закључак је примљен једногласно осим српских гласова, а у том закључку рођена странка моли вође мађарске опозиције да „вољно пораде да дође до измире са народностима“.

ПОДЛИСТАК.

У ЖЕЛЕЗНИЧКИМ КОЛИМА.

Беше красно мајско вече. На железничкој станици у Топуском чека Србадија влак из Вргин-Моста, да се крене својим кућама са конгреса српских земљорадничких задруга.

Сваком на лицу видиш задовољство, што је конгрес био тако добро посећен и што је све добро решено. Ево и железнице! Пројурими сви у вагоне, но пуно је Србадије, па не може сва да стане, него морадоше прикопчати још неколико вагона и то није било доста, те многе из треће и друге класе сместише у прву. Ти то све гледаш па те нека милина обузима.

Влак се кренуо. Свуда чујеш песму, једни певају «Онамо, онамо,» други: «Орао кликће.» из сваког вагона чује се која српска песма. А железница јури кроз оне дивне крајеве наше Баније.

У нашем вагону започе се разговор о конгресу, како је све то било, о чем се је расправљало, па дође реч и о оснивању практичне српске ратарске школе, које је питање на конгресу потакла омладина.

— Па браћо, поче један Бачванин, ја мислим да би најбоље било да се та школа подигне на пустари Сиригу, јер је то наше народно црквено добро, а ми земљорадничке задруге имадемо га у закупу. Ту би се лепо наша одраслија деца кад сврше основну школу, могла научити добро земљу радити а поред тога да уче српску повесницу, па мало рачуна и тако још што год, што нама, рећи, ратарима треба.

— Ниси брате праведан, рече један Банаћанин, јер од те школе треба да имадемо сви користи и овај наш брат из Баније, и онај из Лике, Славоније, па су Фрушке Горе, па сви, шта да рећам, јер ја ко овај неучен човек толико ипак знам и видим и ако смо сви земљорадници, ипак не радимо сви једне послове. Једни само обрађују земљу па сеју пшеницу, кукуруз, зоб и другу ситну рану, а други то не могу, земља није зато, па саде виноград, други опет воћњаке и држе пчеле. Ти из тих крајева планинских не би могли на Сиригу научити то, што им треба, а шта би тек радили они, који се баве сточарством! Него браћо, ја мислим да би наш савез, то јест ми сви задругари, треба ли да купимо једно имање, на коме би се могло све учити и то више практично него из књиге.

— Тако је, тако је, потврдише многи, па и онај Бачванин.

— Да и ја браћо коју кажем, поче један Сремац, а хоће ли бити паметна, судите и сами. Ја мислим да се Управни Одбор нашег савеза треба да брине једнако за све своје задруге, а не да једнима у једном крају буде мати а другом мачија. Ја сам из Срема, па знам тамо велика имања и то наша народно црквена имања, а то су наши српски манастири. Наши славни краљеви и деспоте подигоше те манастире, па и данас их још обрађују. У њима су гробнице наших царева, краљева, деспота и војвода као и гробнице патријараха и владика. Ту би у којем манастиру било згодно отворити практичну ратарску школу. Ту су нам имања, ту зграде, а ту би се могли и сви поучити, јер ту се може и земља добро обрађивати, па онда воћарство, виноградарство, пчеларство па и сточарство може се неговати. Ми имадемо наш народно-црквени сабор и првом приликом кад се он састане, нека се то питање стави на претрес а уверен сам браћо да ће сви бити за то. Ја браћо овако мислим да би било најбоље, јер би онда још оданде могле набављати наше задруге, па и остали Срби, лепих воћака, добре стоке, ту бисмо видели, који су плугови добри за нас као и друге разне справе. То није лака ствар с подизањем те школе, али не да се ништа преко ноћ постићи, па зато би било добро да и свака земљорадничка задруга размисли о овом питању, па ће онда и нашем Савезу бити лакше, а баш овај хвала нека је нашој омладини, кад је потакла то питање,

Ствар је тешка и иде лагано. Дознали смо, да ће новосадски прваци мађарске опозиције учинити у тој ствари један озбиљнији корак, но о том нећемо још да пишемо.

На сваки начин бележимо све то, као повољне знаке. Можда ствар још није зрела. Можда ће у овај мах тешкоће бити још увек — несавладиве. Али ми вазд имамо на уму, да без правилног решења „народносног питања“ може да буде само трења и борбе, а никако слободе, среће и напретка у нашој домовини.

Криза.

После Фејервријеве аудијенције.

Министар председник Фејервари вратио се из Беча у Будимпешту. Неколицини својих пријатеља саопћио је, да није ни шта одлучено ни у погледу поновног наименовања садањег министарства, нити шта даље министарство да предузме. По подне у 5 сати био је министарски савет, на којему је Фејервари поднео извештај о бечком саветовању

У политичким круговима, који позвају мишљење бечких дворских кругова, говори се, да краљ има још много замерака Криштофијевом и Лањијевом предлогу и да не може да се одлучи да их усвоји. У владиним пак круговима тврде, да се Криштофи тврдо држи свога предлога за изборну реформу, у коју тражи опште, тајно гласање по општинама а баш за ово неће краљ ни да чује. Гауч и његово министарство још се увек држи свога становишта, да би опште бирачко право имало у Угарској таквих последица, које би довеле у кризу читаву монархију. И ови утичу на краља, да не може да се реши, шта да ради.

Веле, да је краљ отпустио Фејерварија с тиме, да му подастре нове поднеске.

Гроф Тиса о опћем изборном праву

Гроф Стеван Тиса написао је у листу „Ујшагу“ три чланка о опћем изборном праву. Он није пријатељ опћем изборном праву. У трећем своме чланку вели: Ако се смањи изборни цензус или се баш уведе опће бирачко право, читаве крајеве изгубићемо за народну (мађарску) политику. Ти ће крајеви постати плен клерикализма, социјализма и народности. Тада би можда једна трећина, али свакако једна четвртина изборних срезова пала у део народностима. Кад ув ове рачунамо још хрватске посланике, имали бисмо у сабору 150—200 немађара према 250—300 Мађара. Тиса рачуна, да би Румуна ушло 57, Словака 43, Рутена 11, Саса 6 и Срба 13. Срби би добили изборних срезова у бачкој жупанији 4, у торонталској 6 и у тамишкој 3. Упозорује на ту опасност од народности и кори оне, који хоће да уведе опће бирачко право.

Политички преглед.

Грчко-румунске размирице. — Најновије вести из Грчке јављају, да је положај данашњег министарства јако пољуљан и то не само због унутарњих политичких тешкоћа, него и због спољашње политике Неки политичари осуђују држање Румуније и очекују велику отштету ради грчких интереса у Румунији. По отварању сабора свакако ће наступити промена владе и Теокитис образоваће нову владу. У том ће случају по свој прилици успоставити обични односи са Румунијом

Руско-немачко зближење. — Немачки државни канцелар Билов примио је у Баден-Бадену дописника француског листа „Пети Паризијена“ и између осталог разговора рекао је о зближењу између Русије и Немачке ово: Ја држим, да је зближење између Русије и Немачке добра ствар. Руско немачко пријатељство постоји и ја мислим, да то пријатељство може само пријатно бити Француској. Французи имају интереса, да њихов савезник има једног пријатеља више. Из истог разлога и ми Немци се радујемо пријатељству између Италије и Француске.

Седница новосадског представништва.

Јуче, у четвртак, била је седница новосадског варошког представништва. Ретко која седница да је била тако занимљива као ова. Споменућемо само најглавније ствари.

Арпад Бала и другови поднели су предлог за одлуку, у којем траже да представништво изрече поверење вођама удружене опозиције мађарске. Уједно у том предлогу позивају те вође, да што пре изведу поравнање са мађарским народностима. У име Срба представника изјавио је Константин Брадваровић, да Срби прихваћају радо први део предлога. Но све остало не прихваћају, јер се целим предлогом иде за тим, да се тим вођама изрекне поверење. Срби то усвојити не могу због држања тих вођа у народносном питању, као и држања њихова у питању општег тајног права гласања а опет све због народносних разлога. Но да не би изгледало да Срби потпомажу данашњи систем и данашњу владавину, они се уз ову изјаву уздржавају од гласања. Предлог је за тим од стране представништва једногласно усвојен

Велика расправа развила се била и око дописа вароши Сегедина, у којем се тражи да су спречава свирање аустријске химне „Gott erhalte“ Од Срба представника учествовало је више њих у расправи доказујући, да варошко представништво није у власти, да у том питању донесе стварно решење. Варош Нови Сад не даје никакову субвенцију војној музици; српска православна црквена општина ту музику скоро никад и не употребљује а ко је треба и плати, тај има права да утаначи с њоме и шта да свира. Хоћели со да му се свира химна „Gott erhalte“ нека му буде, јер се за Угарску вели да је земља слободе, па кад сме да се свира немачка, руска химна и марсељева, нек је слободно и то. Срби су са својим предлогом остали у мањини.

Велика се расправа била развила и око питања да ли да се одобри лицитација у питању оних плацева, који су издани за дрваре. Управи главно питање је било, да ли да се дрваре оставе на досадањем месту својем или да се преселе иза железничког пута. Највише говорника говорило је у корист тога да се преместе. Варошки капетан говорио је у прилог томе, да се уважи предлог економског одбора т. ј. усвоји постигнута цена лицитације, само да време рока не буде петнаест година већ много краће. Односно да варошко представништво може одрећи право уживања тог земљишта не на две већ на годину дана, и варош одмах да одреди да ту откупи и она земљишта, која су приватна својина, те у најкраћем року дрваре пребаци, с оне стране железничког пута. Било је предлога да се варошко земљиште на данашњем месту у опште не издаје за дрваре, већ да се оне одмах преселе с оне стране гвозденог моста. Против овога говорило је више њих, јер то би ишло у прилог онима дрварима, који дрваре и грађу имају на својем рођеном земљишту. Њих не би могла варош одмах пребацити с оне стране железничке пруге, они би остали близу, тако рећи у срцу вароши ји правили добар пазар, јер би се ретко ко нашао да иде да купује дрва чак иза железничког моста, кад може много ближе купити. На послетку је усвојен предлог економског одбора са некојим допунама, које траже да варош што пре откупи у том крају приватна добра, да закупници не смеју дизати никакве скупоцене зграде и да се већ у напред приправи друго земљиште за дрваре, а са данашњег да се што пре уклоне.

Жива се расправа била заподела и о призиву Косте Брадваровића упућеном сенату, да се на овдашњу фирму Кенигштетлер не препише онај варошки грунт (2 и по јутра) који им је уз врло јефтину цену уступљен да дигну фабрику шпиритуса. Као разлог наводи се у том призиву да треба да се испита прво, да ли је речена фирма подигла зграду по оном плану на основу којег је то земљиште по таку јефтину цену тражила. Да ли је даље доиста створила фабрику за рафинерију шпиритуса, да ли има на то дозволу и лиценц, и да ли даје зараде оном броју радника, који је у молби навела. Изгледа да свему томе није одговорила, да је саградила једну просту пецару ракије и тиме варош оманула, те поред свега тога тражи још да се то земљиште на њу преведе. Варошки сенат расправио је био тај призив и донео решење по којем у име вароши одређује три стручњака, у име сената три члана, а призивачу Кости Брадваровићу и реченој фирми даје право да именују са своје стране по једног стручњака. Тада је фирма Кенигштетлер без никаквих стварних разлога умолила сенат, да позове призивача да одреди једног посве страног члана, а не месног житеља, као што је и она учинила. Призивач позван телефоном код председника те комисије, није хтео одустати од свога стручњака, наводећи да не види никаквих стварних разлога за то. Шта више држи, да ће новосадски угледни грађанин, којег је он именовао за стручњака, много више бранити интересе те вароши, но странац. Не верује ни да је речена фирма именовала прво лице које јој је на ум пало, већ онога, у којем је унапред уверена била, да ће бранити њене интересе. Да је пак његов поступак оправдан, види доказ и у томе, што је сам варошки сенат именовао са своје стране сва три стручњака Новосађана. У осталом поднеће и писмено образложење. Но одмах за тим убрзо извештен је, како је сенат удовољио жељи фирме Кенигштетлер и позвао њега и несаслушаног, да именује другог стручњака, ако то пак у току 8 дана не учини, да се сматра као да је одустао од тога права. Услед таког пристрасног решења сенатског подастрт је представништву предлог, да оно осуди тај поступак, да изрече да Коста Брадваровић има потпуно право да остане при своме стручњаку и како се сенат показао слабим у заступању варошких интереса, да и само представништво изашље са своје стране још два члана у ту комисију. У току расправе, која је искрсла услед овог умесног предлога, испоставише се врло занимљиве ствари: 1. И ако речена фабрика већ од више година ради, са њоме правилан уговор још није склопљен. — 2.

које ће пре а после морати бити остварено

— То је браћо главно, рече један омладинац, да ви увиђате потребу такве школе, а добра воља и истрајан рад остариће питање, које је омладина на конгресу потакла. Но омладина када је изнела то питање на претрес, није рекла на том и на том месту треба основати ратарску школу, него само да је треба основати, јер омладина која учи своје науке у другим државама напреднијим, увиђа ту потребу, па ево браћо и ви је увиђате. Та ено наша браћа Чеси имају преко осамдесет оваких школа и једну пољопривредну академију у Табору, на којој је и покојни Коста Тауша новић учио и свршио је, па је он корисне ствари нарочито из пољопривреде ширио и код нас у Српству. Свеједно је, где ће бити та школа, било у ком манастиру или на ком другом купљеном имању, само треба да буде добро уређена, те да се учи највише практично.

— Тако баш и ја мислим — рече један задругар Славонац — из те школе треба да изађу ратари, а не лугари, писари, финанци, јер онда ће бити исто као и с нашом ратарницом у Славонији, која кошта новаца, а никакве користи.

— Ником, вала ја мислим, рече један Бановац, не би тако користила та школа као нама из Баније и онима из Лике. Био сам ја доле у Срему лане на нашем конгресу у Вуковару и јесте браћо, истина Бог, тамо је земља плоднија, али и у овим крајевима имаде добре земље, па ми немамо ни оних великих спахија — на срећу — да су заузели сву најбољу земљу као код вас тамо, али браћо ми не знамо ту земљу да искористимо, а да ми знамо добро још неговати воће, па гајити стоку, не би се наш свет потуцао по Америци, но ми не знамо, а нема нико да нас поучи, па зато и велим, да ће нама та школа добро доћи. Па још ако наша деца буду у тој школи чувала нашу ношњу народну, то би још нарочито добро било.

Тако је то у разговору пролазило време. Железница је јурила, станица је пролазила за станицом и био је већ сумрак, кад стигосмо у Цапраг. Ту се растадосмо. Већина оде бродским влаком, а ми у Загреб и на Божјаковину, да прегледамо државно добро, на ком се раде умно (рационално) све пољопривредне гране, али која ипак не доноси нашим ратарима оне користи, коју би требало према новцу, који се на њу троши. Разиђосмо се, али мисао о оснивању **српске ратарске школе** неће и не може пропасти, јер је то потреба, коју осећа сваки наш ратар, нарочито задругар и та мисао пре а после мора се остварити.

Млад. Ђ.

Седми Конгрес Српских Земљорадничких Задруга, одржан 12. маја 1904. године у Тонуеком, изрекао је једнодушно ово:

СРБИНЕ, НЕ ИСПУШТАЈ ЗЕМЉЕ ИЗ ШАКА, јер је свака груда, свака бразда, сваки педаљ српске земље, свака изгубљена кућица, свако напуштено кућиште српско, што Срби лакомислено из шака испуштају и странцима продају — неизмерни народни губитак, сигурна и неизбежна народна пропаст, највеће српско народно издајство. (Тако, и само тако изгубили смо ми Срби многа српска села, српске општине на читаве српске крајеве, где се сада други шире и размећу, а још за коју годину нити ће се знати нити спомињати да је тамо Срба

Варошки сенат за све то време није ни једном испитао какову је управо фабрику подигла фирма Кенигштетлер. — 3) пала је реч и о томе, како се то земљиште хтело странпутицом да преведе на дотичну фирму. 4) Овај незинтересовани стручњак, које је именовала дотична фабрика рођак је фирме једне која стоји у непосредној вези са фирмом Кенигштетлер. 5.) Прво правилно решење донео је сенат у скоро пуном броју својем а на основу реферада варошког главног фискала. 6) Друго неумесно решење донела су само четир члана сената и то на реферату великог бележника и т. д. Призивач је том приликом изнео како му је врло жао, што је морао стећи тај утисак, да сам председник комисије говори у прилог фирме Кенигштетлер а варошке интересе не спомиње ни једном речи. Инжињер и фабрикант Рабштерн, којег је призивач именовао за својег стручњака, врло је разложно побијао неумесне разлоге о заинтересовању своје особе и његовој савести да никоме близу да приступи. У срџби пошао је далеко и оштро је лично напао градског начелника, да је овога један представник грађанске странке морао узети у заштиту. Градски начелник је врло узбуђен одбио од себе те нападаје. Смешно је било у овој жалосној ствари то, да је велики бележник Профума, изнео, како је фирма. Кенигштетлер рекла, да неће ни пустити комисију у фабрику ако Брадваровић остане при својем стручњаку. П едставници сви без разлике бурно су протествовали против овог незаконитог изазивања речене фирме и огорчење се стишало тек онда, кад је варошки главни фискал изнео, како је ово неумесна дечурлијска претња, и да ће варош у том случају умети себи да прибави улаз у фабрику. (Бурни усклици: бацити ту фирму вапоље из те фабрике.)

Седница је трајала скоро до 8 сати у вече. Решено је и више других важних предмета но о том други пут. **Један варошки представник.**

Данашње прилике америчког раденштва.

„Србин Црногорац“ који излази у Дугласу (Америци) доноси овај чланак, кога треба да прочитају и наши читаоци: „Никада више, од кад је Америке, нису настале теже радничке прилике, него се опажају данас. Са свих страна ове простране земље чује се само раднички уздисај и вапај; јер прилике са којима се данас они боре постале су зле и наопаке. Јадни радник са сваке стране опкољен је злом и несретном судбином која га не оставља и гони у пропаст. Амерички капиталисти су прави џелати, који на прам радништву немају никакве милости, јер га цене и не разликују друкче од најгоре животиње. Капиталисти су узели таковог маха, који им се никаковим начинима не може укратити, кад у радништву, не само да не оскудевају него га имају на претек и то гомилама.

Велика навала радничког досељеништва у Америку, највише отежава живот, само већ постојећег радника, а годи ненаситими трбусима америчких радничких џелата, који са тим све више убијају јадног радника, недајући му никаквих права. Штрајкови радништва постали су већ немогући у Америци, јер са њима радник не може ништа више постићи. Нека њих на хиљаде објаве штрајк, каква је то корист, кад се неколико пута више их пријави власницима за иста места и на боље услове по власнике. Ни радничка друштва већ нису ни од какве помоћи радништву, јер их нису кадри више одржавати поред своје мале зараде; а о каковој помоћи неупосленом раднику, из каквих радничких фондова, нема говора — јер су ови пропали. Амерички радник сад се бори само за себе и своју јадну обитељ, а на другове се и не обзире, јер му је то постало више немогуће.

На хиљаде радника данас се налази неупослених у појединим местима Америке, који са тешким уздисајем исчекују од власника разних радња, кад ће се смиловати и пружити им рада, па на какав то начин и било, само да се сами хлебом хране.

Јадне су радничке прилике у овој земљи настале за свакога, а за нас Србе, и у опште све Словене, најгоре, јер смо ми они, који смо свуд најнесретнији. Ми се прогонимо горе но и једни, јер смо, као Словени, и најцрњи у очима Американаца. Све најгоре, најтеже и најризичније работе по живот, те се само нама дају, јер иначе за нас, код њих, бољих нема. Ми смо и најгоре плаћени, а у раду се и најгоре с нама поступа; те још да нисмо мало жилавији, него други народи што су, то би за нас много — као има куд — горе било.

Ово написасмо не да се јадамо и да се на нас ко смилује, јер милости код америчких гавана нема; — него једино нека зна и они наш народ, који није овамо још доспио (а како се види оће), да су овамо у Америци настале радничке прилике да не могу горе.“

Вести из места и са стране

Прелазе у православље.

Пре неколико дана пријавило се шест домаћина — Унијата из Печке, арадскоме проти ради прелаза у православље. На што су одмах упућени да потраже отпуст од њиховог надлежног пароха, а у присуству два умољена сведока. По обављеним формалностима, привешће се сви са својом породицом на броју њих 27 у арадскоме храму у православну веру. Још има у Печки много њих који су вољни да то исто учине доцније.

Српска школа у Српском св. Мартону.

Пишу нам из Срп. св. Мартона: У нашем месту указала се потреба, да се ради великог броја школске деце отвори и трећа школа. Многи чланови црквене општине, када се у скупштини о ттоме реч појавила, изјавили су се, да неће да отварају вероисповедну школу, но нека политичка општина отвори комуналну. Данас у читавом овостраном Српству отимамо и боримо се, да очувамо наше вероисповедне школе и гдегод нам се укаже прилика свим силама настојавамо, да свладамо све тешкоће и отворимо вероисповедне школе — само су наши општинари у томе изнимка“. — Оволико наш дописник. Заиста смо радознали, шта је подстакло црквене скупштинаре у Српском св. Мартону, да раде овако како не би смели не само као црквени скупштинари, но ни као Срби.

Чист рачун.

У данашње оскудно време, многи младожења се труди да што до већег мираза дође, какко би за свој будући живот већи квасац имао. Па мало колико му се девојка допала, прво је питање „колико носи мираза“ Разуме се, да кад дође младожења, да и пите девојку за сапутницу живота, мало се у незгодном положају нађе, кад напослетку запита оно што му је прво и главно „колико носи мираза.“ У Француској у Бретоњи постоји обичај, да се та ствар још пре женидбе јавно обележи. Девојке, удаваче, о извесним празницима долазе на игру у црвеним сукњама, које су ишаране са белим и жутим пругама. Свака бела пруга значи да девојка 100 круна, а свака жута хиљаду круна — доноси мираза. Ту ђувегија не мора много да извија као мачка око вреле каше, како да дозна колико девојка носи мираза. Просто преброји шаре — и чистт рачун. До душе тај чист рачун и у нас Срба постоји, код наших девојака. Они сав свој мираз, обесее о врат у готовом златном новцу: дукатима. — Какко би било да и наше девојке у место правих дукката извезу исте на материји, или да толико жутица обесе о врат.

Колико новина излазе на свету?

Једне француске новине доносе по званичном пописном податку колико свега новинаа излазе на свету. У европским државама на првом месту долази Немачка, где укупно 5 хиљада и 5600 листова излазе. Од тих су 800 дневни листови, остали су недељни — или полумесечни, и месечни часописи. После Немачке, долази Енглеска, где дневних листова има више него у Немачкој у колико тамо 809 дневних листова излази, а укупно 3 хиљаде. Италија има 1400 листова, за њом следуује Аустро-Угарска, па онда Шпанија, Грчка и Швајцарска, у Русији, највећој држави у Европи свега 300 листа излазе. У целој Европи од прилике 20 ххиљада листи штампају. У Азији, понајвише у Јапану и Индији 3 хиљаде савремених листова излазе, од тих долазе на Јапан хиљаду и 500 дневних и недељних листова. У Африци излазе до 200) листи, од тих долазе 30 на Египат остале на европске насеобине. У Америци је у последње време писање новина јако се распростло саме Сједињене Државе 12 хиљада и 500 новина, од којих хиљаду дневних листова, а Црнци 120 листова издају. У Аустрији врло мало листова излази.

Самоубијство као реклама.

Из Лондона јављају о једном самоубиству, које ће без сумње психологе интересовати: Гђица Едита Аланби, управитељица неке школе, попила је отров и умрла, да би на тај начин обратила пажњу на једно дело, које је написала пре четири године. Јер ни на који други начин није могла да заинтересује свет за њега. Покојница је оставила писмо за своју сестру, и у њему каже између осталога и ово: „Што сам урадила, нисам урадила да бих се убила, него што искрено и поштено верујем да је то најпаметнији и најчистији пут, који ми остаје. Пре четири године написала сам књигу под насловом „Победа истине.“ У њој је једно од овога двога, или истина или хуљење на Бога од прве до последње стране. Ја знам да је истина, али је та истина тако проста, да је свет тешко може разумети и распознати. И бојим се, да се неће схватити док сам ја у животу. Али кад ја умрем, моја књига има добрих изгледа, да буде читана и претресена као што и заслужује... Да сам остала жива, многи би прочитали моју књигу, али ни њу ни мене не би узели озбиљно а то ће морати урадити кад чују да сам ја зарад ње умрла.“ Разуме се, сад ће се многи издавачи, који траже сензације, отимати око тог рукописа, те ће бар књижарски успех тог дела бити велики. Енглези се, међутим, боје, да то самоубијство као реклама не постане саблажњиво, па да и други непознати очајни списатељи не пођу стопама покојне Едите

О коначној распродаји.

Мм смо пре довели чланчић, о „Распродаји“ и упозорили наш трговачки свет на закон и злоупотребе са том распродајом. Угарски министар унутарњих дела под бројем 5730/904. донео је пооштрену казну и ново решење. У истом решењу министар изриче, да ће сваки онај који без претходне дозволе обртничке власти растурује своју робу начином који се сматра као брза распродаја, растурање робе у маси, осим што са тим поступком чини прекршај, дужан је још десети део платити од суме коју је за робу на исти начин продао.

Две године робије за један пољубац.

У Балтимору у Северној Америци је неки келнер црнац, по имену Џон Л. Федерман, опкладио се са једним својим другом, за један долар, да ће он пољубити ону женску коју му његов друг назначи. Друг му је назначио, некога путника собарицу. Једнога дана, после ручка, уђоше у трапезарију, да поспремају столове, где је баш намењено девојче за пољубац, само било. Џон јој зађе за леђа, приближи јој се, обухвати струк и притиште пољубац. Девојка по имену Мари Вите, пријавила је ствар суду и судац Кар је црнца, због тог једног пољупца, који напослетку и није баш тако ни непријатна ствар — осудио је на две године робије.

Брзојави „Застави“.

Стигли 23. септембра.

Криза.

Будимпешта. Министар председник изјављује да на угарску владу нити аустријски министар-председник нити министар спољних послова немају уплива, нити су га могли имати. У питању реформе изборне није досад краљ још ништа одлучио, те није могао утицати ни заједнички министар спољних послова, ни министар председник. Угарска влада је врло добро знала, да ни заједнички министар спољних послова, ни аустријски министар председник немају права да се мешају у унутарње ствари Угарске И тог се становишта влада увек придржавала.

Будимпешта Одбор мађарске удружене опозиције бавио се са резолуцијом хрватске опозиције која је донешена на Реци. Мађарска опозиција наклоњена је да усвоји праведне захтеве те резолуције, тим више што тамо нема говора о хрватској команди Мађарска опозиција пристаје, ако Мађарима испадне за руком да свој језик уведу у војсци, онда ће они (имајући у виду суверенитет Угарске) по могућности имати на уму и хрватски језик.

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 5. октобра 1905. — Оригинални дневни извештај будимпештанске филијале Српске Банке са будимпештанске житне и продуктне берзе.

Данас је продато у готовој роби:

Нова пшеница: Потиска 100 мтц. 81·5 по 17·—.
Будимпештанске околине 300 мтц. 79·5 по 16·50.
Банатска 5700 мтц. 78 по 16·75.
Т.-Бечејска 4300 мтц. 78.8 по 16.75;
Сиватска 2300 мтц. 76 по 16·55.
Земунска 3000 мтц. 74·5 по 15.50.
(Све се цене разумевају за 3 месеца).
Нова раж: 200 мтц. по 12·70.
Нова зоб: 100 мтц. по 12·90.

Закључци

Пшеница за октобр 1905. . .	К	15·94—15·96
„ „ априла 1906. . .	„	16·64—16·66
Раж за октобар 1905.	„	12·96—12 98
Зоб за октобар 1905	„	13·86—13·62
Зоб за април 1906. г.	„	12·06—12·88
Кукуруз за мај 1906.	„	13·30—13·32

Иновемство: Америка и остале житне пијаце скоро непромењене.

Књижевни оглас.

ГОТОВА ЈЕ

Трговачка коресподенција II. издање и стаје 6 динара (круна.)

Трговачко књиговодство просто и двојно (I и II. део) IV. издање стаје 4 дин. (кр.)

Књиговодство за новчане заводе и фабрике III. део цена 4 динара (круне).

Јос. Предић
наставник Трг. Акад.

1061 2—3

Изјава.

Госп. НИКОЛИ ИВКОВИЋУ
трговцу српско-православних црквених утвари
у Новом Саду.

Примили смо на подпуно задовољство целе црквене општине, нов иконостас као и све друге црквене утвари, и радујемо се што Вам можемо овим путем изјавити нашу захвалност на укусној и у сваком погледу вештачкој изради.

Неможемо а да Вас не препоручимо свима српско-православним црквеним општинама као у тој струци најусавршенијег стручњака и најсолиднијег трговца, те Вас уверавамо да ћемо и у будуће све наше потребе за цркву код Вас подмиривати.

Из седнице српске прав. црквене општине.

Тремушњак (Краљевчани) 25. априла 1905.

Станко Свилокос с. р. перовођа. **Јово Гламочлија** с. р. парох и председник.

Јован Радосављевић с. р.
Владимир Вујаклија с. р.
одборници.

408 1—1

ДУЋАНСКЕ ПРОСТОРИЈЕ

са лепим станом на најприкладнијем месту **у Јарку на Сави** (Срем) издају се под најам одмах. — Поближе извешће даје

Милош Узелац
у Вогњу (код Руме).

1062 1—4

ТРГОВАЧКИ КУРС

Предавања почињу у понедељак 3 (16.) октобра у 5 сати по подне у згради Реалке (на Калимегдану) до кога се дана врши упис у курс.

Школарина у 100 динара полаже се унапред; Курзисте добављају сав писаћи прибор.

По члану 5. правила, која је одобрио Г. Министар Нар. Привреде, у курс се може уписати овако лице (мушко и женско), које је навршило 17 год. и располаже основним знањем српског језика и рачуна.

На курсу се добива потпуна спрема из Књиговодства, Рачунице, Коресподенције и потребне трговачке енциклопедије, што су јањске курзисте засведочиле својим радом у својим новим дружностима. Курс траје 5 месеци.

Упис врши и сва потребна обавештења даје

Управник курса
ЈОСИФ ПРЕДИЋ
Београд Гундулићева 10.

1061 2—3

ИЗДАВАЊЕ

ГОСТИОНИЦЕ

ПОД ЗАКУП.

Властелинска гостионица на Дунаву у Каменици издаје се на једну или више година под закуп.

Расправа тога ради одржаће се 3. (16.) октобра о. г у властелинској писарници.

Управа властелинства
грофа Карачоњија.

1047 2 3

ПРОДАЈЕ СЕ КУЋА

Са правом точења пића

Кућа је на лепом месту, близу жељезнице, у кући је српска читаоница. Радња добро иде и узрок је продаје, фамилијарне околности. Просторије има доста, укупно осам соба и велика сала, веранда са кугланом, подрум и леденица и штала. Цена је кућна са целим инвентаром заједно

9000 круна

од које своте дотични купац морао би 3000 круна у готовом положити, остало је амортизација уз $5^1/_2$ % камате. Упитати код подписаног

Уроша Михаиловића
у Старом Бечеју (O. Becse.)

988 4—5

Српско Трговачко Удружење

ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО
у Новом Саду

Адреса за депеше: „Трговачко Удружење“.
Основни капитал **200.000 круна.**

Отпочиње свој рад 1. јуна 1905. по новом календару

Банкарско оделење:

Прима **улоге** на штедионичке књижице и текуће рачуне под најповољнијим условима за враћање;

прима **недељне улоге** по 1 круну на удео;

отвара **текуће и жиро рачуне;**

есконтује **менице** са два или три потписа, а цензурише уторником и субатом после подне.

даје **зајмове на ефекте** — хартије од вредности — и то: на државне папире и јавне на домаћим берзама котиране хартије, за тим на акције домаћих новчаних завода, које управа за сигурне призна, на **робу** сваке врсте и сваку **ручну залогу** од вредности;

врши **мењачко-банкарске** послове свих врста, исплаћује купоне са државних папира, срећака и акција новчаних завода, купује и продаје све врсте страних новца, лозове, промесе, акције и све вредеће хартије, врши **инкасо** — наплату и исплату за рачун налагача;

есконтује **чекове** са страних пијаца гласеће на Нови Сад и издаје чекове на све знатније пијаце —

све под најкулантнијим условима

Агентурно одељење:

Врши **продају робе** посредовањем између трговаца и горњих кућа, прима поруџбине за све врсте робе а нарочито за робу колонијално-спецерајске струке;

купује и продаје робу за сопствен рачун било непосредно са извора било са свога стоваришта у Новом Саду, све под најсолиднијим условима и стоји са офертима п. н г. г. трговцима у свако доба на расположењу.

Услуга брза тачна и строго солидна.

Информационо одељење:

На свако питање **даје информације**, и наплаћује по кр. 0·60 до 1·20 од сваке, и стварно учињене трошкове око набавке исте.

Препоручујући наше услуге целом трговачком и привредном свету, стојимо свагда на услузи.

СРПСКО ТРГОВАЧКО УДРУЖЕЊЕ
ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО
У НОВОМ САДУ.

428 20—20

Адреса: **Ujvidék Szűcs utcza**

Шпецерајско мешовита
и памука трговина

НИКОЛЕ ПАНИЋА

у Вуковару

потребује једног старијег и једног млађег **помоћника.** Вични памучној струци и мађарском говору, имају првенство. Ступање одма или по споразуму.

997 3 3

Стечај.

Расписује се из стипендијске задужбине **Васа Јагазовића и жене му Саранфиле стечај на једно** стипендијско место са годишњом стипендијом од 600 круна, за слушаоца економске струке.

Молби ваља приложити: 1. крштено писмо; 2. школска сведочанства од последње две годиве; 3. сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком ваља да стоји и то, колико деце имају молиочеви родитељи и 4. лекарско сведочанство о здрављу и наталамљеним богињама — Ко не приложи бар једну од наведених сведоџаба, нек последице припише себи самом

Све сведоџбе треба послати и у оригиналу и у обичном препису. Оригиналне сведоџбе вратиће се молиоцима, пошто се упореде с преписима.

По вољи оснивачевој сваки од питомаца мора бити Србин православне вере а из земље под светом круном Стевановом, изузимајући једино децу покојникова сестрића Исидора Радмановића.

Стипендисте морају своје науке слушати на каквом школском заводу у Угарској, који одреди Матица Српска

Првенство при избора имају деца Исидора Радмановића сестрића завештачева; за тим деца његова кума покојног Дамјана Јеврића пароха у Јамини, његова кума Стевана Влајковића у Гуњи, ако се искажу, да су сиромашни и за науку способни.

За стипендисте осим оних, који на то имају првенство, могу се изабрати и други, у том случају, ако они, који имају првенство, не исцрпу установљене стипендије.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто доба.

Сваки питомац добија „Питомачка правила“, којих се мора строго придржавати.

Рок овоме стечају траје до 1 (14) октобра о. г.

Молбе, које стигну после истеклог стечаја, не ће се узети у обзир.

Из седнице Књижевног Одељења Матице Српске, у Новом Саду, 1. (14.) септембра 1905 године.

Председник Матице Српске:
А Хаџић с. р.

Др. Милан Савић с. р.
секретар.

979 3—3

Најбољи и најјефтинији избор за куповање
свих српских православних црквених утвари

и то светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, пјетохљебница, ћивота, рипида, целиваћих и свечарских икона, руских икона у раз им врстама, историјских слика итд. итд.

У овој радионици
израђујем најбогатије иконостасе и Христове гробове
по врло умереној цени.

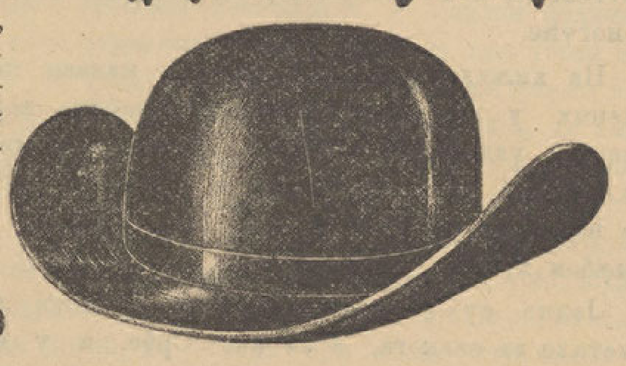

Најмодернији свештенички шешира

За господу свештенике одела, појасева и камилавки; свештеничке хаљине израђујем добро и тачно, јер имадем врло вештог кројача. На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре на углед. Својим врло поштованим муштеријама јемчим, да ће код мене бити најсолидније послужени, јер држим робу прве и најбоље врсте, а продајем по цени јефтиније него игде

Поруке извршујем одмах најтачније и најсавесније.

Илустровани ценовник шаљем у крстоплету бесплатно.

Молећи а обилате поручбине јесам
с поштовањем **НИКОЛА ИВКОВИЋ** у Новом Саду у дунавској улици у својој кући.

1053 2—7

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадаровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду